

نقض حقوق پناهندگان افغان، مشکلات پاکستان را حل نخواهد کرد

نویسنده: محمد حنیف اتمر

ترجمه غیر رسمی متن انگلیسی، نشر شده در افغانستان اینترنشنال

۷ اپریل ۲۰۲۵

برنامه کنونی پاکستان برای اخراج میلیون‌ها پناهنده افغان، اقدامی گسترده، خطرناک، و به شدت سیاسی شده و غیرمسئولانه است. از سوی دیگر، واکنش رژیم طالبان نیز به همان اندازه تأسف بار و غیرقابل قبول است.

تاریخ حضور پناهندگان افغانستان در پاکستان سرشار از تضاد است. از یک سو، جوامع مردم میزبان، به ویژه در مناطق قبایلی، خیبر پختونخوا و بلوچستان، نمونه‌های بارزی از شفقت و مهمان‌نوازی از خود نشان داده‌اند. از سوی دیگر، نهادهای دولتی و ارتش پاکستان بارها مسئله پناهندگان را ابزار سیاست‌های ناکام امنیتی و خارجی خود ساخته و از آن بهره‌برداری سیاسی کرده‌اند. با این حال، اقدامات اخیر حکومت پاکستان علیه این پناهندگان، سطحی تازه از بی‌مسئولیتی و نابخردی را به نمایش می‌گذارد.

نهادهای بین‌المللی حقوق بشر، سازمان‌های مدافع پناهندگان و سازمان ملل متحد، بارها از پاکستان خواسته‌اند که از وقوع این فاجعه انسانی جلوگیری کند. با توجه به تهدیدهای جانی و احتمال پیگرد سیاسی در صورت بازگشت مهاجرین به افغانستان، کارشناسان سازمان ملل از پاکستان خواسته‌اند تا «فوراً جابه‌جایی‌های اجباری داخلی، اخراج‌ها، بازداشت‌ها، تخلیه‌های اجباری، تهدید و دیگر فشارها بر مهاجرین افغان را متوقف کند... و اصل مطلق و غیرقابل نقض بازنگرداندن (non-refoulement) را رعایت نماید». درخواست‌های مشابه از سوی مردم پاکستان، رهبران جامعه مدنی و چهره‌های سیاسی آن کشور نیز تاکنون نادیده گرفته است.

دلایل مطرح‌شده از سوی سیاست‌مداران پاکستانی برای توجیه این اقدام ظالمانه، بی‌اساس و گمراه‌کننده است. پناهندگان افغان مسبب مشکلات مزمن پاکستان، از جمله ناامنی، بحران اقتصادی، تضعف حکومت‌داری، تبعیض ساختاری و نارضایتی عمومی، نیستند. این پناهندگان با تکیه بر پشتکار، منابع محدود خود، و حمایت‌های خویشاوندان مهاجرشان در سایر کشورها، نه تنها باری بر دوش پاکستان نبوده‌اند، بلکه بیش از آن‌چه گرفته‌اند، به این کشور عرضه کرده‌اند.

واقعیت این است که انگیزه اصلی پشت این اقدام اخیر، سرخوردگی سیاسی اسلام‌آباد است؛ یعنی تلاشی برای اعمال فشار بر طالبان تا خواسته‌های امنیتی پاکستان را بپذیرند. بیش از دو دهه، پاکستان به طالبان پناهگاه و حمایت فراهم کرد و خواسته‌های

افغانستان، ایالات متحده و ائتلافی متشکل از بیش از ۴۰ کشور را نادیده گرفت. این مرحله مبارزه بین‌المللی با تروریسم، با فریب‌کاری گسترده و وعده‌های تحقق‌نیافته از سوی پاکستان همراه بود. اما امروز طالبان یا تمایلی به مهار تحریک طالبان پاکستان (TTP) ندارند یا از توانایی آن بی‌بهره‌اند. بدون شک تحریک طالبان پاکستان مسئولیت قسمتی از ناامنی‌های جاری پاکستان را برعهده دارد.

شکی نیست که کمک به بازگشت طالبان به قدرت، اشتباهی تاریخی بود که پاکستان آنرا مرتکب شد و اکنون متأسفانه هر دو کشور باید با پیامدهای مصیبت‌بار آن بسازد. با این حال، باور به اینکه طالبان صرفاً به‌خاطر وضعیت وخیم و اخراج پناهندگان افغان، مسیر سیاسی خود را تغییر خواهند داد تا خواسته‌های امنیتی اسلام‌آباد را برآورده سازند، خطای محاسباتی بزرگ‌تری خواهد بود. این در حالی است که انتظار برای داشتن روابط خوب میان دو کشور در شرایطی مطرح می‌شود که میلیون‌ها افغان در حالی اخراج می‌شوند که با نقض‌های فاحش و رفتارهای تحقیرآمیزی روبه‌رو بوده‌اند. این تجربه‌هایی فراموش‌ناشدنی است که هم افغانستان و هم جامعه جهانی را تکان داده است.

رهبری طالبان بدون تردید در قبال وضعیت دردناک میلیون‌ها افغان بی‌گناه در خارج از کشور مسئولیت دارد، درست همان‌طوری که در قبال نقض گسترده حقوق بشر و سرکوب سیستماتیک زنان و دختران در داخل افغانستان نیز مسئول شناخته می‌شود. این نقض‌ها و تخطی‌ها عوامل اصلی مهاجرت گسترده اخیر و دلیل اصلی امتناع افغان‌ها از بازگشت به وطن‌شان را تشکیل می‌دهد.

در نهایت، ایجاد یک دولت مشروع، پاسخگو و قانون‌مند در افغانستان که به تعهدات خود در قبال مردم کشور و جامعه جهانی پایبند باشد، پیش‌شرط بازگشت داوطلبانه، مصون و پایدار پناهندگان است. افزون بر آن، تحقق چنین تحولی از مسیر یک توافق سیاسی بین‌الافغانی، نه تنها برای ثبات افغانستان و پاکستان، بلکه برای امنیت منطقه و جهان نیز ضروری است.